

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการความร่วมมือ

การจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์

ในประชาคมอาเซียน

Development of Management Strategies for

Collaboration in Information Science

Education and Research in the ASEAN Community

ศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา สัจจามันท์

Professor Dr. Chutima Sacchanand

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

ประจำปี 2558

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง : การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการความร่วมมือการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์
ในประชาคมอาเซียน

ชื่อผู้วิจัย : ศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจานันท์

ปีที่แล้วเสร็จ : 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สถานภาพและการบริหารจัดการความร่วมมือ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการความร่วมมือ 3) ศึกษาความต้องการความร่วมมือ และ 4) พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในระดับภูมิภาคสำหรับประเทศไทยและประชาคมอาเซียน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลหลัก เลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนดประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลงานและบทบาทในกิจกรรมความร่วมมือ ในระดับภูมิภาค ชาวไทย 8 คน ชาวต่างประเทศ 17 คน ผู้รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาวิชาการบริหารการศึกษาศาสตร์ที่มีความร่วมมือ 5 แห่ง แห่งละ 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 34 คน เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา และสรุปความ ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในประชาคมอาเซียนเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ค.ศ.1970 โดยการจัดตั้งสภาบรรณารักษ์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเรียกย่อๆ ว่า คอนซาล เป็นองค์กรทางวิชาชีพระดับภูมิภาคองค์กรเดียวที่เป็นความร่วมมืออย่างเป็นทางการ โดยมีการบริหารจัดการดำเนินการตามธรรมนูญที่กำหนด และมีวัตถุประสงค์ครอบคลุมความร่วมมือทางการศึกษาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 2) ปัจจัยที่ส่งเสริม และเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน 3) ทุกประเทศในประชาคมอาเซียนตระหนักถึงความจำเป็นและมีความต้องการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยในรูปแบบ กิจกรรมที่สอดคล้องกันและนำไปสู่การพัฒนาสู่ความเป็นสากล 4) ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในประชาคมอาเซียนประกอบด้วย หลักการพื้นฐานในการบริหารจัดการความร่วมมือ เน้นการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ความร่วมมือร่วมใจ การทำงานอย่างเป็นระบบ และความยั่งยืน ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการความร่วมมือ ด้านการจัดการศึกษาจำแนกเป็น หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยเน้นการกำหนดโจทย์วิจัยอาเซียน การวิจัยร่วม การสนับสนุนทุนวิจัย และการจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกันทั้งด้านการจัดการศึกษาและวิจัย

คำสำคัญ การบริหารจัดการความร่วมมือ การศึกษาทางสารสนเทศศาสตร์ การวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์

Research Title : Development of Management Strategies for Collaboration in Information
Science Education and Research in the ASEAN Community

Researcher : Professor Dr. Chutima Sacchanand

Year : 2016

Abstract

This study aimed at 1) analyzing the status and management of ASEAN collaboration in library and information science (LIS) education and research, 2) analyzing factors promoting and hindering the management of collaboration, 3) studying the needs for collaboration, and 4) developing strategic recommendations for ASEAN collaboration in LIS education and research. This research used mixed methods of documentary, qualitative and quantitative research. Key informants consisted of purposive key persons involved with regional or international collaborative activities in the field. They were eight Thai and seventeen foreign key persons from ASEAN countries + 3, five head programs from five different LIS schools in Thailand, and thirty four LIS academicians and professionals. The research instruments comprised a documentary analysis form, interview forms, and a questionnaire. Data analyses were both content analysis for qualitative data, and IOC for quantitative data.

Research findings showed that: 1) collaboration in education and research in Library and Information Science in the ASEAN community was established in 1970. Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL) is a sole official regional professional organization, organization of librarians, library associations and institutions from Southeast Asian countries, governed by CONSAL constitution, with the objectives covering collaboration in education and research in the field; 2) factors promoting and hindering the management of collaboration included external and internal factors; 3) all ASEAN countries are aware of the importance and needs for ASEAN collaboration focusing on LIS collaboration in education management and in research, with various forms of collaborative activities leading to internationalization; and, 4) recommendations on the strategic management of ASEAN collaboration in LIS education and research included 4S (Small - Spirit-System – Sustain) as the basic principles, strategic collaborative management, collaboration in education management focused on curriculum, teaching and learning, faculty, students and quality assurance. Research collaboration focused on defining joint research topics, research funding, joint research, and joint organizing academic activities both in education and research.

Keywords: Management Strategies, Information Science Education, Information Science
Research

กิตติกรรมประกาศ

ความร่วมมือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาการจัดการศึกษาและการวิจัยการพัฒนาสถาบันและพัฒนาความเป็นสากล อันเป็นมิติสำคัญของอุดมศึกษา ซึ่งได้รับความตระหนักเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาความพร้อม ความแข็งแกร่ง มาตรฐานและคุณภาพของการจัดการศึกษาและวิจัยสู่สากล

งานวิจัยการพัฒนาการบริหารจัดการความร่วมมือการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในประชาคมอาเซียน ได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2558 ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและสำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่ได้ให้ทุนสนับสนุนโครงการ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร อาจารย์ นักวิชาการ นักวิชาชีพทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งของการศึกษาและวิจัยของสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย และการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายสถาบันการศึกษาและนักวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประชาคมอาเซียนและนานาชาติ

(ศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจานันท์)

ง
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
บทที่ 2 การปริทัศน์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดความร่วมมือ.....	7
ความร่วมมือทางสารสนเทศศาสตร์.....	18
ความร่วมมือกับความเป็นสากลของการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	30
ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	30
เครื่องมือการวิจัย.....	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
การนำเสนอข้อมูล.....	32
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
ตอนที่ 1 สถานภาพความร่วมมือและการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและ วิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในระดับภูมิภาคของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน.	33
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริม และเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัด การศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในระดับภูมิภาคของประเทศไทยและ ประชาคมอาเซียน.....	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3 ความต้องการความร่วมมือ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในระดับภูมิภาคของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน.....	45
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในระดับภูมิภาคสำหรับประเทศไทยและประชาคมอาเซียน.....	47
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	58
สรุปผลการวิจัย.....	58
อภิปรายผล.....	60
ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก	
ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิชาวไทยที่มีความรู้ ประสบการณ์และผลงานการริเริ่ม/มีบทบาทในกิจกรรมความร่วมมือในระดับภูมิภาคหรือสากล.....	72
ข รายงานผู้ทรงคุณวุฒิชาวต่างประเทศที่มีความรู้ ประสบการณ์และผลงานการริเริ่ม/มีบทบาทในกิจกรรมความร่วมมือในระดับภูมิภาคหรือสากล.....	73
ค รายงานหัวหน้าภาควิชา/โปรแกรมวิชา/ผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมความร่วมมือระดับภูมิภาคหรือระดับสากลจากสถาบันการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย.....	74
ง รายงานผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมความร่วมมือระดับภูมิภาคหรือระดับสากลจากประเทศในประชาคมอาเซียน.....	75
จ แบบบันทึกข้อมูล.....	76
ฉ แบบสัมภาษณ์/แบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในระดับภูมิภาคของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อปัจจัยส่งเสริมและเป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในระดับภูมิภาคของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน.....	80
ช แบบสัมภาษณ์/แบบสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ความต้องการความร่วมมือกับประเทศในประชาคมอาเซียนหรือสากล.....	83
ณ แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในระดับภูมิภาคสำหรับประเทศไทยและประชาคมอาเซียน.....	85
ซ แนะนำผู้วิจัย.....	91

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 พัฒนาการของการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประชาคมอาเซียนจำแนกตามประเทศ.....	42
4.2 ค่าดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริม และเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษา และวิจัยทางสารสนเทศ/ ศาสตร์ในระดับภูมิภาคของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน	44
4.3 ค่าดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อร่างข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการความร่วมมือในการจัดการศึกษาและวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ใน ระดับภูมิภาคของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน.....	48
4.4 แผนการนำข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ.....	55